

Lluís Calvo i Jordi Llavina, poesia amb retrovisor

DAVID MADUEÑO SENTÍS

Lluís Calvo. Fotografia de Carles Mercader.

Quan l'any 1973, el poeta anglès W. H. Auden va escriure la composició *A thanksgiving* (*Acció de gràcies*), es trobava a les acaballes de la seva vida. A l'edat de seixanta-sis anys, després d'haver assolit el reconeixement crític i públic, feia un exercici d'humilitat recordant tots aquells autors que l'havien guiat al llarg de la seva vida lectora, compositora i moral: «*Fondly I ponder You all: without You I couldn't have managed / even my weakest lines*»¹, escriu després d'haver repassat cronològicament la importància de Hardy, Thomas, Frost, Yeats, Graves i tants d'altres, posant-los en relació amb els seus descobriments vitals, més enllà de l'àmbit literari. Quina necessitat tenia Auden, precisament en aquest moment, de fer-hi cap mena d'esment? Sovint, les citacions serveixen a molts poetes —el gènere on aquest recurs és més habitual— per donar pistes al lector sobre la direcció que pren el llibre o la composició que ha de llegir, però també per posar-lo en el carril d'una línia temàtica amb tradició al darrera. De vegades, serveix per determinar la font que ha fet brollar una idea semblant, que ha pres un caire diferent en el pensament de l'escriptor. Fins i tot hi ha qui considera que una de les debilitats dels escriptors joves i poc autocrítics és la manca de referents i l'excessiva necessitat d'esdevenir originals quan, a aquestes alçades de la pel·lícula —i molts abans, i tot—, ja no hi ha gairebé res per inventar.

1 «Afectuosament us considero a tots: / sense vosaltres mai no hauria fet / ni tan sols el més fluix dels meus versos.» Dins: AUDEN, W. H., *Vint-i-set poemes*. Selecció i traducció de Salvador Oliva. Barcelona: Quaderns Crema, 1996.

«*Now, as I mellow in years / and home in a bountiful landscape, / Nature allures me again.*»² En aquesta darrera fase de la vida, Auden fa referència al plaer que sent de retornar a la naturalesa a través d'Horaci i Goethe. Per tant, remarca el plaer de la lectura, el confort i consol que aquesta activitat li dona i li ha donat al llarg dels anys. Sovint es diu que un bon escriptor ha de ser millor lector per fornir amb més força la veu i el pensament que faci destacar la seva pròpia obra i Auden ho va ser. En el fons, el desig d'escriure prové de gaudir l'obra d'altres, de descobrir l'esperó que a la llarga ens pot dur a provar de fer el mateix exercici. Malament quan un escriptor, enamorat de la pròpia paraula, comença a abandonar la lectura, perquè pot minvar-li perillosament el sentit crític envers si mateix.

Els darrers treballs de Lluís Calvo i Jordi Llavina, malgrat la disparitat de les propostes, troben un nexa comú entre ells i amb l'esmentat Auden: l'evocació d'una tradició que reivindiquen, rellegeixen, s'apropien i miren de llegar-la en forma de veu pròpia. En un moviment de maduresa artística, busquen la paraula donada per entendre-la i encaixar-la en el discurs personal, i a la vegada se situen en el camí de la tradició. Atansar-se a la forma clàssica també els ajuda a regular els excessos i els defectes per polir la proposta personal i seguir-la fent discórrer amb seguretat i fluïdesa. Els seus dos darrers llibres, malgrat que amb grans diferències, estableixen aquest punt de partida i esdevenen exercicis de poesia amb retrovisor, si se'm permet la imatge.

'Llegat rebel'

Amb *Col·lisions* (2009), Lluís Calvo (Saragossa, 1963) arribava al cim del perfeccionament d'un discurs poètic molt particular, una mixtura de modernitat i tradició exposada en poemes llargs, de to discursiu, que dibuixava la col·lisió —un títol molt ben trobat— entre els paisatges d'extraradi urbà, la cultura popular i un sentit del viure inconformista, d'una banda, amb alta literatura, reflexió i filosofia de l'altra. Calvo sempre ha sigut molt pròdig a l'hora de nomenar els referents culturals que l'inspiraven, ja que formen part del recorregut del propi poema —els cita i en parla sense jocs ni benentesos que el lector hagi de desxifrar. En canvi, amb *Estiula* (2011) dona un cop al volant i s'atansa més que mai a la tradició. Sota el signe inconfusible de Carles Riba, del seu classicisme panteista, Calvo pren la natura com a espai central del llibre, i es deixa arrossegar pel simbolisme. La discursivitat dels anteriors llibres desapareix i els poemes es tornen més sincrètics. Com en altres ocasions, una part està dedicada a reflexionar sobre l'acte mateix de la creació poètica, però mentre anteriorment parlava del poeta com a creador enfront del món, ara és la paraula qui pren la màxima importància. Desmitifica la idea que la natura ens ofereix el verb per bastir l'obra i considera que som els éssers humans, qui creem el llenguatge i amb ell materialitzem el món.

Ara, després d'un exercici a quatre mans amb David Caño, Calvo torna en solitari amb *Llegat rebel* (2013), el títol del qual ja

2 «Ara, amollit pels anys i a casa, / amb un munificent paisatge, / Natura em torna a seduir.» Dins: AUDEN, W. H., *op. cit.*

Jordi Llavina.
Fotografia de Toni Galitó.

ens dóna moltes pistes. Com a lector i creador, el poeta pren en consideració una sèrie d'autors que al llarg dels anys, amb una actitud inconformista, revoltada, trencadora, han pres la determinació de dur la literatura a creuar els límits que d'altres marcaven amb una retòrica repetitiva i limitada. Així, les formes creatives i els noms de March, Maragall, Foix, Estellés, Bonet... i tants d'altres, li serveixen no només per construir la seva obra, sinó per reivindicar la tradició immarcescible, ja que el llegat és i ha de ser «un cos en moviment / i no una mòmia arnada» (p. 46).

La primera part torna on va deixar *Col·lisions*, a escenaris del món contemporani, amb anècdotes vitals narrades que esdevenen paradigmàtiques d'un pensament que el poeta envola: una platja estatunidenca on practicar el surf (*Tofino paradise*), Collserola, el bar *Pinotxo* de Ciutat Vella... La vida, amb la seva imperfecció i brutícia, es desplega brillantment gràcies a un poeta que escandeix els versos d'art major com ben pocs ho saben fer en català. Tanmateix, el poema més significatiu d'aquesta part és "L'art del camuflatge", una peça en què pren la imatge de la perdiu de neu com a símbol de l'adaptació («Així has viscut: ocult a tu i els altres, / com l'animal que ressegueix el traç / de cada forma i gest, i astut s'hi adapta», p. 19), però que es veu incapaç de canviar amb l'arribada d'una nova situació climàtica: «Arraulit entre l'herba que et delata, / recorres crestes de famèlics flocs. / Vulnerable, ets ben mort. Tot et traïx / [...] Com la perdiu espicosses, ja tan sols, / l'instant que et concedeixen les guineus.» I és que el tu que interpel·la la veu poètica ja no sap camuflar-se «en l'alegria / que et feia senda ardent, petjada extrema, / prodigi ofert als llamps i als vents.» Com si el canvi constant, el recer del vitalisme arriscat, fossin les coordenades per viure la vida i l'art tot sabent que no són res més que «l'espasme i la dansa» (p. 18).

La visió que Calvo desplega és la "Cosmologia" que dóna títol a un altre dels poemes d'aquest primer apartat, on als peus de l'observatori Fabra, des d'on es veu la immensitat cosmogònica,

succeeixen ínfims esdeveniments humans en forma de trobades sexuals furtives i espúries. «De tot aquest festí, què en restarà? Un joc», es pregunta i es contesta el poeta; «les restes exhumades de l'ànima i la ment, / expandint, sense treva, la plenitud humana.» Tanmateix, tot plegat ens duu a viure la vida amb intensitat — engatar-se, fumar, cardar, viure sota els freds estels «instants divins»—, i des d'aquest pressupòsit, a "Astrakhan" planteja que «si no pots aferrar el món, / converteix-lo almenys en falla.» Per això, la segona part se centra en el món de la creació. A "Construcció d'un carrer" esmenta aquelles actituds pictòriques que han canviat l'observació del món des de l'objectivitat a la subjectivitat i el risc: Matisse, Van Gogh, Kandinski, Chagall, Miró... «Aquest és el llegat inesgotable: / l'art que s'extravia a si mateix, / sense aturall ni centre, / i cerca nous ravals de solitud. [...] / El carrer de la nit, el carrer més insòlit. / Aquell que, quasi sempre, és costerut.» Calvo, però, reitera que aquest avenç no implica l'oblit; cal mirar la carretera que se'n obre al davant sense por i prement l'accelerador, però mirant de reüll pel retrovisor, sense oblidar els quilòmetres recorreguts: «Altrament, mirarem més enllà, / perquè mirar és verb de saba i fang, / i aplegarem els mots dels més antics / perquè enforixin sempre el nostre càntic» (p. 42), diu a "La revolta dels mots".

La resta del llibre, amb més o menys variants, assaja els mateixos pressupòsits, amb inspirades composicions de llarg recorregut, com "L'hort de la reina i l'hort del cant", o una quarta part formalment més conservadora, on recull el llegat més explícit (versos d'art menor, rima consonant) i compon uns poemes que no deixen d'orbitar al voltant de la idea central, com a "L'obra incendi": «Ho veus? L'obra és un cos / que neix quan crema el viure. / Subtil, ardent, feroç, / I, amb cada amor, més lliure.» Hom diria que Calvo evoca Rosselló-Pòrcel, però és evident que, més o menys explícitament, els nostres poetes clàssics hi són presents. És, en definitiva, un dels aspectes congènits de la seva obra, que a *Llegat rebel* esdevenen els trets més característics

i l'enflen amb els llibres anteriors al punt de flexió d'*Estiula*: la incontinença creadora del poeta i l'exploració dels marges que les mirades més convencionals obvien.

'Contrada'

Després de debutar el 2006 en el camp de la poesia amb *La corda del gronxador*, continuat per *Diari d'un setembrista* (2007) i *País de vent* (2011), Jordi Llavina (Gelida, 1968) obtenia amb *Vetlla* (2013) el reconeixement crític (Premi de la Crítica) i lector. En aquest llarg poema hi condensava tots els trets estilístics de les darreres obres barrejats amb la narrativitat i el detallisme descriptiu que ha desenvolupat paral·lelament en dues novel·les i dos reculls de contes. Ara, però, Llavina presenta *Contrada* (3i4), una col·lecció de quaranta sonets. És evident que la tria deliberada d'una forma mètrica tan canònica respon a una voluntat de classicisme: els temes, el llenguatge i el to del conjunt ens remeten a la ironia bonhomiosa de Josep Carner, al paisatgisme preciosista de Marià Villangómez, al JV Foix enamorat "del vell" més que no pas l'exaltat pel nou. La *Contrada* que dona títol pot ser llegida en tres sentits: el més literal, referit als àmbits geogràfics on viu el poeta; el més metafòric, que remet als episodis vitals experimentats i posteriorment passats pel garbell de la poesia, i que formen el mapa líric que va desenvolupant el llibre a mesura que el llegim; i finalment, el més líric, amb les referències a aquells autors que formen part de la geografia lectora de Llavina.

Contrada és un gaudi per al lector per la senzillesa i la fluïdesa amb què s'esllavissen les paraules, les idees i les imatges al·legòriques. La qual cosa és enganyosa, perquè si es grata una mica en lectures posteriors, es pot observar el treball que Llavina hi ha esmerçat. Per tant, l'èxit del llibre rau a primer cop d'ull en la naturalitat i la frescor que desprèn. Al meu parer, tres són els poemes més significatius d'un llibre que, malgrat no tenir cap construcció interna, manté una unitat formal basada en la forma i el to. D'una banda, el poema que l'obre, "Casa", on parla de construir una llar «lluny de la ciutat», i culmina amb uns versos molt definitoris del concepte transversal a totes les composicions següents: «S'esmuny / com aquest vent, la vida —home que artigues, / vinclat, el tros de temps que tens i, al puny / comences a sentir cremor d'ortigues» (p. 19). Així, oscil·lant entre els moments que val la pena valorar i la «cremor d'ortigues», és com anem passant per la vida. Més endavant, a "Ou", compara la imatge del títol amb la fragilitat de la vida, sobretot la del marrec que el duu a la mà: «Que tendra o tosca / creixi la mà de l'home, es guanyi el sou, / engrapi objectes i amanyagui pell. / Que l'ou, dins seu, invicte, es faci vell» (p. 28). Bons auguris, doncs, per a un to que oscil·la entre una tranquil·la maduresa des d'on atansar els dies que van passar sense esgarips, i el matís de la malenconia que provoquen les maltempsades vitals, com la malaltia ("Hospital")

o la mort dels éssers estimats ("Enterrament"). Finalment, a "La badoquera (i II)", on reprèn la troballa al marge d'un camí d'aquest estri que serveix per abastar «la fruita més alta», fa un paral·lelisme entre la recol·lecció agrícola i la creació literària: «Qui té l'estil, té una eina ferma al puny / per arribar al lloc de la fruita estranya / com feia, al mes d'agost, aquesta canya!» (p. 46).

En la majoria de casos, l'ús del sonet exigeix a Llavina el millor del seu coneixement lèxic i sintàctic per expressar-se de forma tan correcta i adequada com sigui possible als rigors de la mètrica. I se'n surt amb resultats excel·lents en la majoria de casos, reservant el cop d'efecte per al darrer vers, com a "La Cambra", "Mà de noia", "Ginebró" o els poemes abans esmentats. Els resultats afegeixen una nova passa de Llavina cap al perfeccionament del seu estil personal despullant-lo d'excessos i centrant-se en el pinyol que feia créixer fins ara tots els seus treballs: la relació de l'ésser amb el món que l'envolta —el natural, l'emocional i el vivencial— i l'aprenentatge a través de l'experiència, matisat els darrers temps per la serenor d'una maduresa acceptada amb totes les virtuts i defectes.

Com veiem, els estils de Calvo i Llavina difereixen força, i representen dues formes oposades de veure la vida i la literatura. D'una banda, Calvo associa poesia i rebel·lia, la seva obra pren una actitud "política"; no pas en el sentit que ho entenem avui dia, sinó com a compromís amb la creació que és expressió de l'inconformisme vital, un inconformisme expandit a totes les actituds i facetes del viure. De l'altra, Llavina mostra una actitud "anímica": l'obra lírica verbalitza els descobriments experimentats per l'ésser. Jordi Llovet, al pròleg de *Els quaderns de Malte* de Rilke, quan parla de la proposta artística de l'alemany, s'hi refereix amb uns termes que podríem aprofitar per parlar de Llavina: «Malte es fa gran a ritme, molt més difícil d'advertir, d'una descoberta íntima, d'una iniciació i d'una experiència. Una descoberta: que la seva història s'ancora en un món de sensacions lligades inevitablement i clarament a un món familiar, absolut i ric per ell mateix. Una iniciació: convertir aquest món de sensacions en literatura, passar a una narració en primera persona, la *Icherzählung* tan freqüent a la prosa alemanya des de Goethe, aquell munt de coses viscudes. Finalment, el més important de tot, una experiència: *l'experiència poètica*.»³

Al capdavant, si entenem que Calvo parla de la consciència i Llavina de l'ànima, ambdós autors s'estan referint a dos àmbits diferents però convergents, ja que pertanyen a l'ésser humà. Per tant, la riquesa de l'obra d'ambdós autors és l'expressió real i complementària de la diversitat d'àmbits i interessos que toca la poesia catalana actual.

3 LLOVET, Jordi, «Pròleg», p. 8. Dins: RILKE, R. M., *Els quaderns de Malte*. Barcelona: Club de butxaca, 1991.

J. CODINA ADMINISTRADOR DE FINQUES
www.finquescodina.cat
Concepció, 25, 1er - Sabadell
Tels: 93 726 03 45 - 93 727 33 01

LA LLAR DEL
LLIBRE
des de 1957

ESCOLA DEL SOL
C. Migdia, 35-45 - C. Sant Pau, 20
Tels. 93 727 82 46 - 93 725 74 61
08201 Sabadell